

вимовних навичок правильно артикуляції звуків. Повноцінне включення слабчущих дітей в суспільно корисну діяльність, в суспільство оточуючих х чущих люди у значній мірі залежить від оволодіння ними, зокрема, усним мовленням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що слабчущі молодші школярів потребують комплексно корекційно роботи, спрямовано на розвиток різних компонентів хньо мовленнєво здібності, специфіка яко полягає в системному підході до подолання порушень всіх сторін мовлення, труднощів формування життєво компетенції. Тому особливозначущості набувають питання використання нових підходів до організації корекційно роботи з урахуванням новітніх наукових даних про мовленнєву діяльності як чинник життєво компетентності слабчущих молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борщевська Л. В. *Діти зі зниженим слухом. Діти з особливими потребами: поради батькам / за ред. В. І Бондаря, В. В. Засенка. уів : Науковий світ, 2004. С. 129 – 140.*
2. *Виховання дитини із порушеннями слуху в умовах сім'ї / за ред. Т. В. Сак. уів : Науковий світ, 2009. 342 с.*
3. Выготский Л. С. *Основы дефектологии. СПб. : Лань, 2003. 654 с.*
4. Жук В. В. *Технології навчання словесного мовлення дітей із порушеннями слуху. Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. № 1 (59), 2011. С. 25– 28.*

5. Зінкевич В. П. *Якщо дитина погано чує. уів : Шк. світ, 2010. 79 с.*
6. Тарасун В. В. *Логодидактика : навч. посіб. уів : Вид. дім «Слово», 2011. 392 с.*
7. Фомічова Л. І. *Сурдопедагогіка : хрестоматія. уів : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 348 с.*
8. Шеремет М. *Сучасні підходи до подолання порушення звуковимови. Педагогіка та методика спеціальні : зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова. уів, 2001. Вип. 1. С. 61 – 66.*

УДК 376-056.264-
053.5:81'233 :003.3-021.111

А. Р. Дорошенко

магістрантка спеціальності
016 Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)

Л. В. Мороз

кандидат педагогічних наук, доцент
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСГРАФІЄЮ У ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ

У статті висвітлено дані щодо динаміки формування фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку із порушенням писемного мовлення у процесі впровадження експериментальної методики на базі шкільного логопункту.

В статье освещены данные по динамике формирования фонематических процессов у детей младшего школьного возраста с нарушением письменной речи в процессе внедрения экспериментальной ме-

тодики на базі шкільного логопункта.

The article highlights the data on the dynamics of the formation of phonemic processes in children of primary school age with impaired written speech in the process of implementing experimental methods based on the school logo.

Ключові слова: писемне мовлення, порушення письма, несформованість фонематичних процесів, гра, учні молодшого шкільного віку, експериментальна методика.

Ключевые слова: письменная речь, нарушение письма, несформированность фонематических процессов, игра, ученики младшего школьного возраста, экспериментальная методика.

Key words: written speech, writing disorders, immaturity of phonemic processes, game, primary school students, experimental methods.

Постановка проблеми. Писемне мовлення відіграє важливу роль у житті кожної людини. Воно є особливою формою мовленнєвої діяльності, засобом спілкування та пізнання навколишнього світу. Беззаперечно, опанування писемним мовленням – важлива умова успішного навчання в школі. Нині, за даними теоретичних розвідок і практичного досвіду, спостерігається постійне збільшення кількості учнів у початкових класах, які мають труднощі в оволодінні навичками письма. Також у процесі організації корекційно-логопедичної роботи в школі не враховуються механізми порушень письма.

Сучасна методика корекції дисграфії потребує оптимізації, шляхом

включення ігрової діяльності, як найбільш адекватної та природної діяльності в дитячому віці. Для учнів молодшого шкільного віку з порушеннями письма ігрова діяльність зберігає своє значення, як необхідна умова всебічного розвитку особистості та інтелекту. Ігри захоплюють дітей, знімають напруженість, втому, відчуття скутості, які нерідко відчувають учні з порушеннями письма на заняттях 2, с. 20-21].

Діагностика та врахування особливостей сформованості фонематичних процесів в учнів молодшого шкільного віку з дисграфією дозволить підвищити ефективність корекційно-логопедичної роботи з означеною категорією дітей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні з кожним роком спостерігається значне збільшення кількості дітей молодшого шкільного віку, котрі мають порушення психофізичного, зокрема мовленнєвого розвитку. Ці дані підтверджують дослідження В. Бондар, В. Синьова, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет, що вимагає перегляду методів та удосконалення методик навчання зазначеної категорії дітей.

З логопедичної точки зору, процес формування писемного мовлення розглядався в рамках єдиного процесу мовленнєвого та мовного розвитку дитини, а процес корекції порушень письма ґрунтувався на розвитку фонетико-фонематичних та лексико-граматичних засобів мови (за дослідженнями Р. Левіна,

І. Садовнікова, А. Ястребова, О. Смірнова, Л. Єфименкова, Л. Шуйфер, Т. Вербицька, Л. Токарева, І. Колповська, В. Тарасун, М. Шевченко) 3, с.87.

М. Бернштейн, О. Корнєв, О. Лурія, Л. Цветкова показали, що оволодіння навичкою письма відбувається на основі взаємодії вищих психічних функцій, які забезпечують процеси розрізнення звуків, їх графічні позначення та перекодування у систему рухів руки.

Недоліки з боку фонематичних компонентів негативно впливають на навчання грамоті та провокують виникнення порушень писемного мовлення. На час ознайомлення дитини з графічними образами звуків у неї мають бути сформованими вміння виділяти окремий звук у слові та визначати послідовність звуків слова. Ці вміння забезпечуються достатнім рівнем сформованості фонематичних процесів – сприймання, уявлення, звукового аналізу та синтезу слів (Н. Гаврилова, Е. Данілавичюте, В. Ільяна, Л. Коваль, Ю. Рібцун, О. Савченко, Є. Соботович).

Проблему ігрової діяльності досліджували В. Анісімов, Л. Артемова, А. Вербицький, Р. Гуревич, Л. Кабанова, А. Лопатіна, П. Підкасистий, В. Семенов, але питанню використання ігор у початковій школі в корекційно-логопедичному процесі приділено недостатньо уваги [6, с.170].

Отже, вищезазначені дослідження науковців визначають актуальність теми та необхідність оптимі-

зації корекційно-логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення писемного мовлення внаслідок неформованості фонематичних процесів.

Мета статті – висвітлити ефективність формування фонематичних процесів в молодших школярів з дисграфією у процесі корекційно-логопедичної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гра – незамінний вид діяльності дітей дошкільного віку. Якщо говорити про дітей молодшого шкільного віку, то зміна провідного виду діяльності не зменшує значення гри для успішного розвитку особистості дитини. Саме у грі учні відчувають психологічний комфорт, тому що тут їм надане право на ініціативу та самостійність. У грі дитина не боїться помилитися та реалізує свій потенціал [1, с. 63].

Сучасна наукова думка визначає, що гра охоплює всі періоди життя людини. З грою людина не розлучається все життя, змінюються лише її мотиви, форми проведення, ступінь вияву почуттів та емоцій. Гру можна використовувати для вирішення завдань мовленнєвого розвитку. Гра може мати велике пізнавальне значення, так як розширює кругозір дітей, навчає порівнювати предмети, знаходити в них спільне і відмінне, розвиває мовленнєву активність, закріплює і уточнює словник, навички вибору найбільш вдалого слова, навчає змінювати і утворювати слова, вправляє у складанні зв'язних висловлю-

ваннях, розвиває пояснювальне мовлення 6, с.171.

З огляду на вищезазначене, нами була розроблена методика формування фонематичних процесів у молодших школярів з дисграфією з використанням гри. Розроблена експериментальна методика була впроваджена на базі комунальної установи Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 29, м. Суми у першому півріччі 2020 року.

Головною особливістю нашої методики було використання гри як дієвого, а головне – привабливого, цікавого для учнів виду діяльності у корекційного-логопедичному процесі. Методика передбачала активне застосування загальновідомих та дидактичних ігор власної розробки.

Серед ігор власної розробки були наступні:

1. Ігри для формування фонематичного сприймання:
 - гра «Сліди»;
 - гра «Дзвіночок»;
 - гра з м'ячем «Поверни зайве».
2. Ігри для формування фонематичних уявлень:
 - настільна гра «Логопедична ходилка»;
 - гра «Дзвіночок. Хто перший?»;
 - гра з кубиком «Підкинь, подивись, вгадай»;
 - гра «Чарівний мішечок».
3. Ігри для формування фонематичного аналізу:
 - настільна гра «Логопедичне лото»;

- гра з маленькими резинками (для волосся) «Склади».

4. Ігри для формування фонематичного синтезу:

- гра-змагання «Склади з кубиків»;
- гра-змагання «Хто найбільше».

Після завершення впровадження експериментальної методики нами спостерігались покращення сформованості досліджуваних показників у дітей (рис. 1). Відбулось збільшення показника високого рівня на 37% за рахунок зменшення показників середнього і низького рівнів на 22% та 14% відповідно.

Розглянемо динаміку кожного фонематичного процесу протягом впровадження експериментальної методики окремо.

Як видно з рисунку 2, після впровадження методики за показником фонематичного сприймання був зафіксований лише високий рівень – 100 %, середнього рівня не було виявлено, хоча при первинному обстеженні цей рівень спостерігався у 43% учнів.

Повторне визначення рівня сформованості фонематичного синтезу в молодших школярів з дисграфією показав наступне: високий рівень – 72 % та середній рівень – 28%, низького рівня не було виявленого (при первинному обстеженні він був наявний у 36% учнів) (рис. 3).

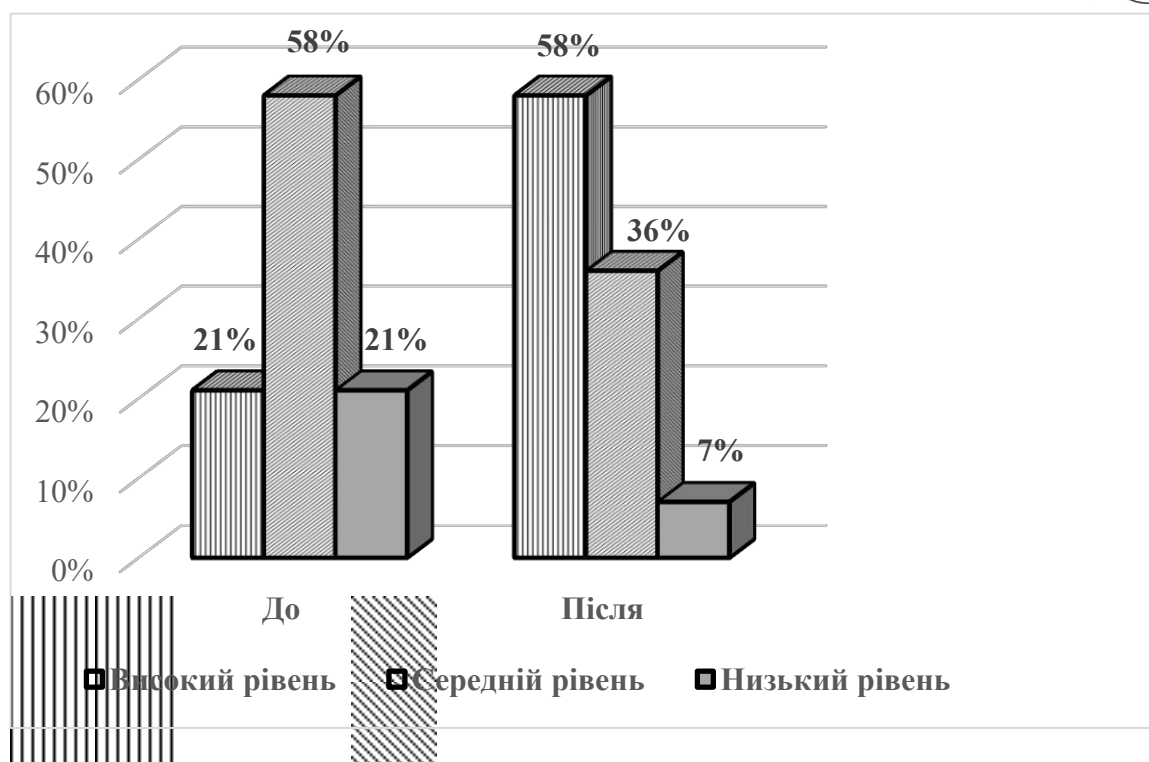

Рис.1. Загальна динаміка стану фонематичних процесів протягом експерименту (у %)

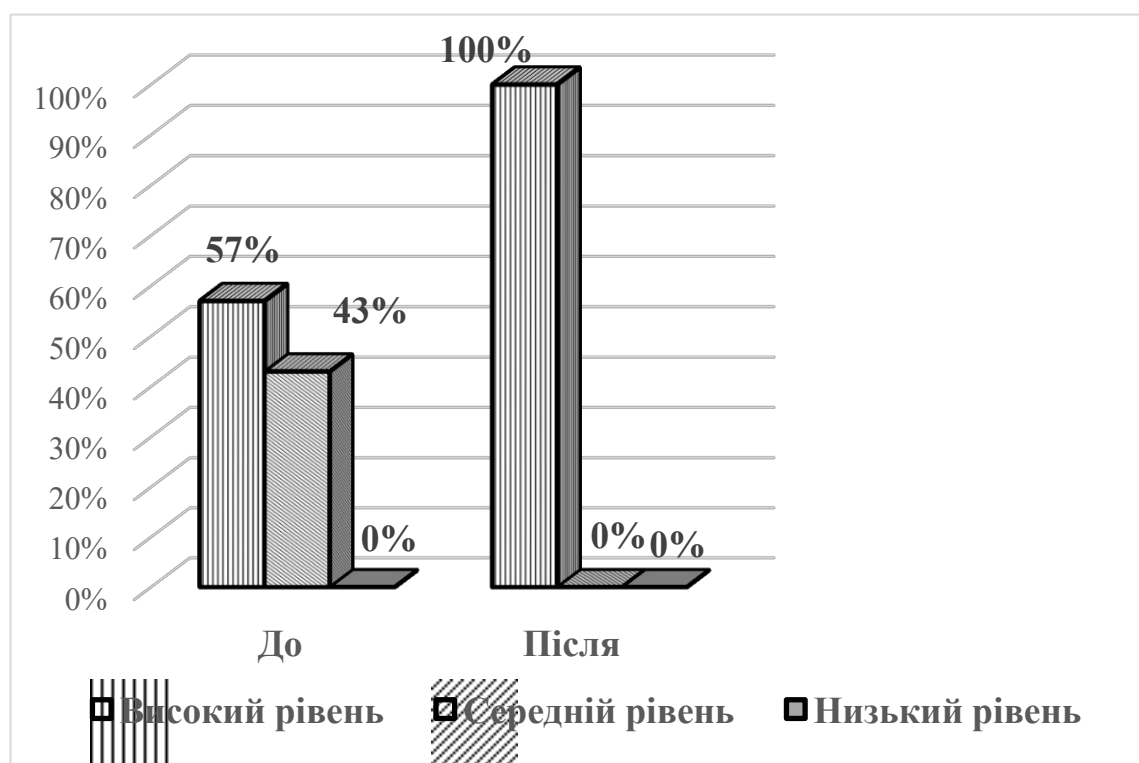

Рис.2. Динаміка показників сформованості фонематичного сприймання протягом експерименту (у %)

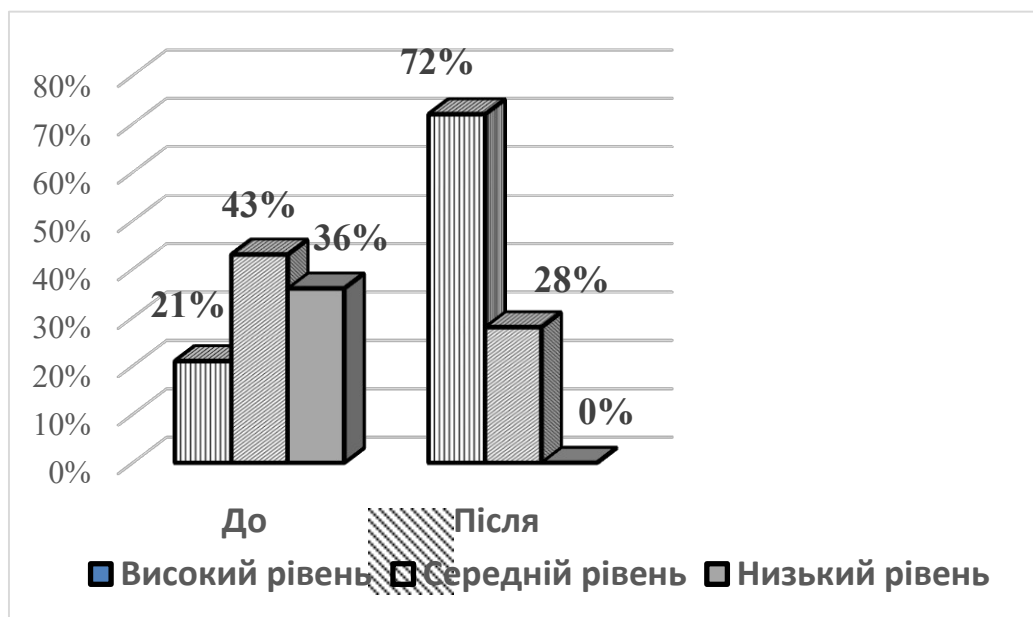

Рис.3. Динаміка показників фонематичного синтезу протягом експерименту (у %)

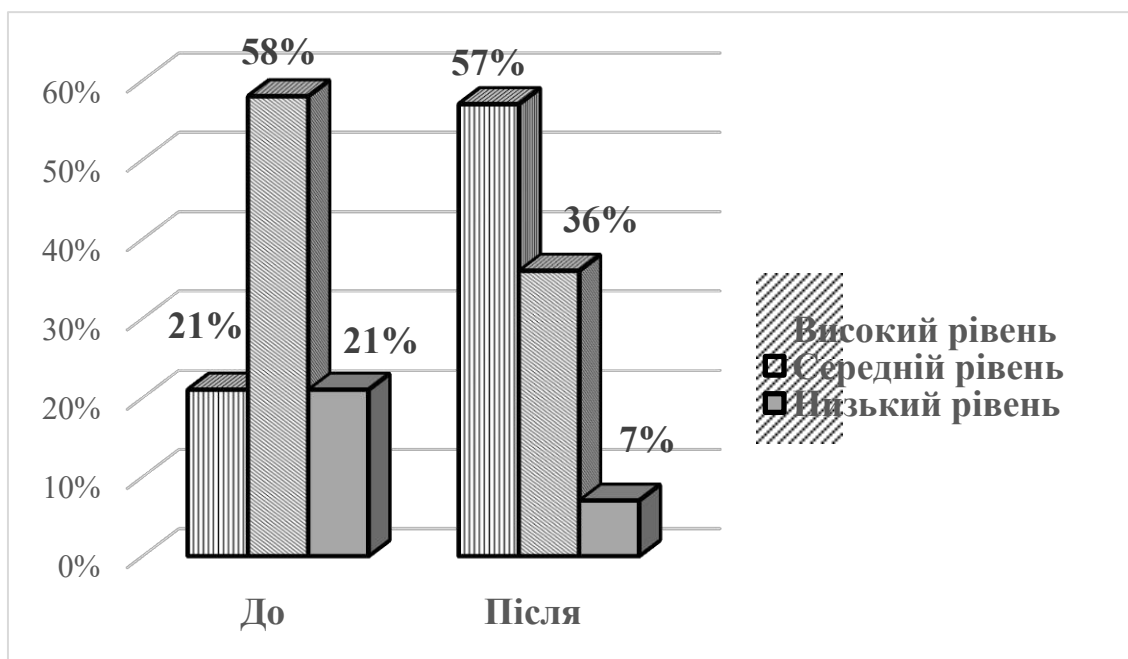

Рис.4. Динаміка показників фонематичного аналізу протягом експерименту (у %)

Повторне визначення рівня сформованості в дітей фонематичного аналізу показало, що високий рівень збільшився на 36 %, середній рівень зменшився на 22 % і низький зменшився на 14 % (рис.4).

Висновки та перспективи подальших розвідок. З метою покращення формування фонематичних процесів в учнів молодшого шкільного віку з дисграфією нами була розроблена експериментальна методика з використанням гри. У ході реалізації розробленої методики ми використовували загальновідомі та власні розроблені ігри: ігри-змагання, настільні ігри, ігри з пред-

метика з використанням гри. У ході реалізації розробленої методики ми використовували загальновідомі та власні розроблені ігри: ігри-змагання, настільні ігри, ігри з пред-

метами (м'яч, кубик), ігри-головоломки, загадки.

Після впровадження експериментальної методики було проведено повторне діагностування всіх фонематичних процесів із визначенням результатів: щодо загального показника сформованості фонематичних процесів, спостерігалися такі результати: високий рівень зріс на 37%, середній рівень зменшився на 22 %, а низький рівень зменшився на 14 %.

Отже, можна зробити висновок про те, що розроблена нами експериментальна методика є ефективною та дієвою для застосування в логопедичній практиці. Проведене нами дослідження підтвердило ефективність формування фонематичних процесів в учнів молодшого шкільного віку з дисграфією з використанням гри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб Н. М. Методи та прийоми навчальної та корекційно-розвивальної роботи з молодшими школярами з порушеннями формування писемного мовлення: наук. стаття. уїв: Науковий часопис. орекційна педагогіка, 2014. 72 с.
2. орнев О. М. Нарушения чтения и письма у детей (диагностика, коррекция, предупреждение): уч.-метод. пособие. СПб. : МиМ, 1997. 286 с.
3. Лазарева І. А. Особливості логопедичної роботи з корекції проявів оптичної дисграфії у молодших школярів : Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 14, Ч. II, 2011. 225 с.
4. Мар євич Н. Психологічні особливості організації ігрової діяльності молодших школярів на музичному матеріалі : наук. стаття. Вінниця: Наукові записки. Серія «Початкове

навчання». Вип. 6 – част. 1. ВДПУ, 2008. 132 с.

5. Соботович Е. Ф.

Психолінгвистическая структура речевой деятельности и механизмы её формирования: наук. стаття. уїв : ИЗМН, 1997. 44 с.

6. Суровицька М. Вплив гри на розвиток особистості молодших школярів: наук. стаття. Глухів: Молодь і ринок №2, 2014. 179.

УДК 159.973

О. М. Зан

аспірантка спеціальності
Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка)

О. І. Утьосова

кандидат педагогічних наук
Закарпатський інститут
післядипломної педагогічної освіти

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми пошуку ефективних засобів формування прогностичної діяльності у молодших школярів з інтелектуальними порушеннями. Обґрунтовано та доведено значущість послідовності та наступності у навчанні дітей даної категорії та формуванні у них вмінь прогнозувати власні дії.

The article carry out a theoretical analysis of scientific sources on the problem of finding effective means of forming prognostic activity in junior high school students with intellectual disabilities. The significance of fine arts in teaching children of this category and forming their ability to